

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИДАЧІ ДОЗВОЛІВ НА ПРАВО ПОЛЮВАННЯ В АВСТРО-УГОРСЬКІЙ ІМПЕРІЇ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст.

Висвітлено процес державного регулювання права мисливців полювати на території Австро-Угорської імперії. Проаналізовано соціально-економічне значення запровадження видачі мисливських квитків. Проведено аналіз впливу державного регулювання видачі мисливських квитків у країнах, які склали Австро-Угорську імперію.

In this article it was showed the process of state control the right of hunters to hunt in the territory of Austro-Hungarian Empire. It was analysed the social-economic meaning of introduction the giving out the hunter's cards. It was conducted the analysis of influence the state control of giving out the hunter's cards in the countries which were the parts of Austro-Hungarian Empire.

Ключові слова: мисливство, мисливський квиток, полювання, Австро-Угорська імперія.

У зв'язку з інтенсивним веденням мисливського господарства, набуттям більшого значення приватною власністю, збільшенням чисельності населення для раціонального ведення мисливського господарства постає проблема допуску осіб до права полювання. Для її вирішення законодавчо встановлюється імператив придбання мисливського квитка, за яким надається право на проведення полювання.

Серед учених, які вивчали дану проблематику, – М. Роман, Ф. Ружинський, д-р Е. Шехтель.

Незважаючи на доволі велику чисельність наукових праць з проблем державного регулювання мисливського господарства, питання регулювання допуску мисливців до права полювання в Австро-Угорській імперії у вітчизняній науці зовсім не досліджувались. У той же час у широких мисливських колах йде дискусія щодо допуску мисливців до полювання та його значення в економічному, соціальному, культурному вимірі.

Метою дослідження є висвітлення та аналіз законодавчого забезпечення допуску до полювання шляхом запровадження процедури викупу мисливських квитків та проаналізувати соціально-економічну сторону запровадження країнами імперії видачі мисливських квитків.

Як вид господарської діяльності мисливство у своєму розвитку пройшло певну еволюцію, а саме від головного джерела харчування до елітного відпочинку, що характерно для новітніх часів. Господарське значення мисливство тісно пов'язане з політико-правовим устроєм держави. Наприкінці ХІХ ст. в Австро-Угорській імперії існував капіталістичний суспільно-економічний лад, який ґрунтувався на товарному виробництві, приватній власності на засоби виробництва, що певною мірою дало поштовх для розвитку мисливства. З набуттям більшого значення приватної власності на землю встановлювалося право, при якому власник земельної ділянки набував права на дичину, яка на цій землі знаходилась.

У свою чергу держава забезпечувала законодавче регулювання ведення мисливського господарства. Відповідно врегульовувались право власності на дичину, покарання за порушення правил полювання, відшкодування збитків за завдану шкоду дикими мисливськими тваринами. Для отримання доходів від проведення полювань, врегулювання допуску осіб до полювань законодавчо встановлювалися норми щодо видачі мисливських квитків.

Упровадження мисливських квитків давало дохід, який ішов на суспільні потреби. У різних частинах Австро-Угорської імперії кошти за видані мисливські квитки йшли на різні суспільні потреби. Так, у Моравії, Сілезії, Буковині, Крайні кошти йшли у фонд освіти, в Галичині і Зальцбурзі кошти йшли в державну скарбницю, у Штирії та Каринтії про використання коштів, отриманих від мисливських квитків, вирішував сейм. У Триєсті кошти йшли на рахунок гмін (органів місцевого самоврядування). У Гориції та Істрії кошти йшли в лісовий фонд, у Чехії, в Нижній та Верхній Австрії – у фонд бідних. Найбільше коштів від видачі мисливських квитків у 1898 р. надійшло в Чехії на суму 116 48 злотих, у Нижній Австрії – 44 965, Верхній Австрії – 9 555 злотих, найменше – на Буковині та у Форальберзі. (табл. 1).

Якщо додати до цієї таблиці землі, які до неї не ввійшли, то виходить, що по Австро-Угорській імперії отримано біля 550 000 крон за реалізовані мисливські квитки [2, с. 367].

Таблиця 1

Кошти, отримані за мисливські квитки у 1898 р.

Частини імперії	У злотих
Австрія нижня	44,965
верхня	9,555
Зальцбург	3,200
Штирія	24,607
Каринтія	7,910
Крайна	2,622

Форальберг	1,118
Чехія	116,048
Моравія і Сілезія	47,428
Трієст, Гориція, Істрія	6,809
Галичина	немає даних
Буковина	1,728

У Галичині і Великому Князівстві Краківському 26 березня 1898 р. набув чинності мисливський закон. Параграфом 6 цього закону запроваджувались вперше на Галичині мисливські квитки. Згідно з цим законом нікому не можна було полювати без мисливського квитка, який видається органами влади, або без відповідного сертифікату, який замінює квиток (стаття 80).

Мисливський квиток і сертифікати видає державна повітова влада, до якої звернувся мисливець, а для осіб, які постійно не проживають у Галичині, мисливські квитки видає державна крайова влада (стаття 81).

Мисливський квиток був дійсним на всій території Галичини і лише для осіб, яким видано квиток. Інша особа не має права його використовувати. При полюванні мисливець повинен постійно мати при собі мисливський квиток і пред'явити на вимогу контролюючим особам (стаття 83). Вартість річного мисливського квитка становила 5 злотих (10 крон), трілітнього – 15 злотих (30 крон), місячного – 1 злотий 50 гр. (3 крони). Оплата за видані мисливські квитки перераховувалася до бюджету краю (стаття 84).

Мисливські квитки не видавалися: малолітнім, працівникам, які не мають постійного заробітку, а також біднякам, які користувалися соціальною допомогою, душевнохворим, алкоголікам, громадянам, які не мали права отримання посвідчення на право носіння зброї, злочинцям протягом п'яти років після відбування покарання за злочин проти особи або майновий злочин, особам, які протягом двох років були покарані за повторне порушення вимог щодо охорони звірини (стаття 85).

При втраті права на отримання мисливського квитка орендар втрачав право оренди полювання (стаття 4) [1].

За підрахунками тодішньої державної статистики в 1898 р. в Австро-Угорській імперії дохід від ведення мисливського господарства склав 31 802 500 крон (табл. 2) [2, с. 384].

Таблиця 2

Дохід від ведення мисливського господарства

<i>Вид мисливсько-господарської діяльності</i>	<i>Крон</i>
Вартість добутої дичини в ревірах, в яких господарюють власники і які самостійно виконують полювання	1 635 400
Дохід, отриманий гмінами від оренди права полювання	3 896 400
Оплата працівникам, зайнятим у мисливському господарстві	19 995 500
Дохід за видачу мисливських квитків	650 000
Податок за виконання права полювання	88 000
Кошти, витрачені на організацію полювань	4 824 600
Дохід промисловців	462 600
Дохід зброярів	250 000
Разом	31 802 500

З 1900 р. до 1907 р. спостерігалось зростання видачі мисливських квитків в усіх частинах Австро-Угорської імперії. У загальному прирості виданих посвідчень за сім років збільшився на 23 %. Найбільша чисельність осіб, які отримали квитки, проживали в північно-західній частині імперії (табл. 3)

Таблиця 3

Видача мисливських квитків в Австро-Угорській імперії

<i>Частина Австрійської монархії</i>	<i>Кількість виданих мисливських квитків</i>		<i>Процентний приріст 1900 – 1907 рр.</i>	<i>У 1908 р. припало на одне господарство мисливських квитків</i>
	<i>1900 р.</i>	<i>1907 р.</i>		
Придунайська	15,870	20,047	26,3	5,3
Альпійська	18,308	20,962	14,5	2,9
Північно-західна	40,763	52,916	29,8	3,6
Північно-східна	4,239	5,006	18,1	0,5
Приморська	1,911	2,482	29,9	5,6
Разом	81,091	101,413	23,7	3,6

Відповідно, пропорційно до чисельності видачі мисливських квитків зросли доходи за їх видачу. У цілому по імперії дохід від видачі зріс на 23,2 %. Найбільше виданих квитків на 100 га мисливських угідь припадало на Придунайську частину імперії і склало в 1907 р. 43,31 крон, найменше – на північно-східно частину, де дохід від посвідчень мисливця склав на 100 га в 1907 р. 3,9 крон (табл. 4) [3, с. 16].

Таблиця 4

Мисливські квитки

<i>Частина</i>	<i>Дохід з мисливських</i>	<i>Процентний</i>	<i>На 100 га площі</i>
----------------	----------------------------	-------------------	------------------------

Австрійської імперії	квитків у кронах		приріст доходу	мисливських угідь припало мисливських квитків в кронах протягом року	
	1900 р.	1907 р.	1900 – 1907 рр.	1900 р.	1907 р.
Придунайська	126,640	133,218	5,2	41,43	43,31
Альпійська	88,514	110,134	24,4	18,02	22,25
Північно-західна	253,031	311,544	23,1	35,98	40,64
Північно-східна	25,985	32,011	23,2	3,04	3,9
Приморська	10,457	12,828	22,7	13,28	15,40
Разом	504,627	599,735	у середньому 19,7	у середньому 22,35	у середньому 25,10

Франція видавала щороку 600000 мисливських квитків, за які отримувала 13,8 млн франків [3, с. 11].

Показники, викладені у таблиці 3, свідчать про погане ведення мисливського господарства в колишніх Галичині та Буковині. Так, на Буковині в 1908 р. припало лише 0,5 мисливського квитка на одне мисливське господарство, а у Галичині 1,9 мисливського квитка. Придбання мисливського квитка в Галичині було обов'язковим, але маємо приклад, коли найліпше законодавство не допомагає, якщо воно не виконується належним чином. Відповідно до Баварської статистики на 1 тис. мешканців у 1898 р. припадало 4,4 мисливця, а у 1908 р. – 4,6. В Австро-Угорській імперії при перерахуванні на всіх мешканців у 1900 р. припадало 3,2 мисливського квитка, а в 1905 р. – 3,6. Дохід від реалізації мисливських квитків у Галичині склав у 1910 р. – 24 615 крон, 1911 – 43 647, 1912 – 36 708 крон.

Загалом тогочасні дослідники відзначали, що збільшення видачі мисливських квитків призвело до покращання становища мисливства [3, с. 17].

Мисливські квитки існували в усіх країнах, в яких було прийнято мисливський закон. Такі мисливські квитки спричинялись не лише до піднесення мисливської культури, а також приносили дохід у бюджет краю на суму 24000 крон. Крім того, не подано жодного аргументу, який би пояснював відмову від посвідчень мисливця [4].

У мисливському календарі на 1911 р. зазначалося, що в Галичині в 1910 р. видано мисливських квитків 3382 шт., а дохід від їх видачі становив 25631 крон. 8382 працівники були зайняті в мисливському господарстві Галичини.

Для порівняння з іншими країнами Австрійської імперії по виданих мисливських квитках Галичина стоїть на шостому місці після Чехії, де видано 33879 шт., за які отримано 174905 крон, Нижньої Австрії – 13998 шт., Моравії – 11 498, Штирії – 10 364, Верхньої Австрії – 4874 шт. Найменша кількість мисливських квитків видано на Буковині – 1174 шт. [5].

Полювання без мисливського квитка каралося штрафом у сумі від 10 до 100 злотих. Дана сума штрафу була визначена мисливським законом для Галичини та Лодомерії [6].

За аналогічний вид порушення в Америці у 1904 р. накладався штраф сумою 25 дол., тоді як за носіння зброї без відповідного дозволу 20 дол., а за полювання в неділю лише 4 дол. [7].

У зв'язку з тим, що виконання вимог закону не завжди виконувалось, Галицьке мисливське товариство прийняло звернення від 20 жовтня 1903 р. до старост щодо ретельного виконання вимог відносно мисливських квитків і сертифікатів. Товариство нагадувало також, що особи, які не мають мисливського квитка або дозволу на носіння зброї, вважаються бракон'єрами і підлягають передбаченому переслідуванню законом [8].

Запровадженням мисливських квитків в Австро-Угорській імперії державою врегульовувалось на законодавчому рівні питання допуску до полювання певних осіб. Установлювалися певні обмеження на видачу мисливських квитків. Видача мисливських квитків спровокувала конфлікт інтересів у тодішньому суспільстві.

Найбільшу чисельність мисливців, які отримали мисливські квитки, склали ті країни імперії, в яких найефективніше велося мисливське господарство, тобто в північно-західній частині імперії (Чехія, Моравія, Сілезія), а найменшу – в Галичині та Буковині. Законодавче запровадження видачі мисливських квитків установило оплату за їх отримання, причому кошти йшли на різні соціальні потреби суспільства відповідно до законодавства держав, які входили до Австро-Угорської імперії.

Подальше дослідження історії державного регулювання видачі мисливських квитків дасть змогу органам законодавчої та виконавчої влади України більш зважено враховувати місцеві особливості, традиції, звичаї при ухваленні законодавства та управлінських рішень.

Література:

1. Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków: Wisła, 1898. – S. 45–48.
2. Ekonomiczno-społeczne znaczenie łowiectwa // Łowiec Polski. – 1902. – № 23.
3. Rożyński F. Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju / F. Rożyński, Dr. E. Schechtel. – Warszawa : Nakładem polskiego towarzystwa łowieckiego, 1921. – S. 11–17.

4. Sprawa ustawy łowieckiej w Sejmie zeszlórocznym // Łowiec. – 1904. – № 1. – S. 5.
5. Ze statystyki myśliwskiej // Łowiec. – 1910. – № 24. – S. 290–291.
6. Wymiar kar // Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 6. – S. 15.
7. Kronika // Łowiec. – 1904. – № 10. – S. 121.
8. Okólnik do wszystkich Panów c.k. Starostów // Łowiec. – 1904. – № 18. – S. 209.
9. Kwestye prawnicze // Łowiec Wielkopolski. – 1912. – № 16. – S. 284–285.
10. Ustawa łowiecka obowiązująca w b.zaborze Pruskim. – Poznan : Czcionkami drukarni “Dziennika Poznańskiego”, 1921. – S. 19–22.

Надійшла до редколегії 27.07.2009 р.